

Årets 2007 pro gradu-pris i ämnet etnologi

Ärade åhörare,

När Ethnos ordförande Helena Ruotsala ringde och frågade om jag ställer upp som enväldig prisdomare för årets pro gradu-pris i ämnet etnologi tvekade jag inte en lång stund. Det kändes som en erkänsla att jag är etnolog, trots att jag i min dagliga gärning inte sysslar med ämnet. Det börjar snart bli nio-tio år sedan jag senast arbetade heltid vid en etnologisk institution. Under hela den tiden har jag dock haft kontakt med ämnet bl.a. genom att jag årligen bedömt en eller flera avhandlingar pro gradu vid ämnet Nordisk etnologi vid Åbo Akademi samt också recenserat nyutkomna litteratur.

När man bedömer en avhandling ser man bl.a. hur författaren gått till väga. I arbetet med att välja en pristagare funderade jag också på det metodiska greppet. Vilken avhandling skulle jag läsa först? Skulle jag ta den till omfånget minsta eller största, skulle jag ta dem i alfabetisk ordning enligt författare eller kanske alfabetiskt enligt institution? Jag beslöt mig för att låta slumpen avgöra. Den som sändes först till mig blev först läst och sedan läste jag dem i den ordning de fanns på min bokhylla. När jag nu kort presenterar dem gör jag det dock i alfabetisk ordning enligt författare.

Staffan Beijar: *Den rituella familjejulen*. Åbo Akademi, Nordisk etnologi, 44 s. Avhandlingens syfte är att undersöka hur konstruerandet av familjen kommer till uttryck under julen. Ett intervjumaterial insamlat

på Åland utgör det empiriska materialet. Det är dock fråga om en mera teoretiskt inriktad avhandling, där författaren inte närmare redovisar för själva insamlingen eller dess resultat som sådant, utan endast som ett sätt att återspegla de teoretiska resonemangen beträffande familj och familjeliv. En hypotes som författaren utgår ifrån är att berättelserna handlar om både den familj informanterna lever med och den lever via, där den senare är en symbolisk konstruktion som familjen önskar att den vore. Författaren konkluderar sin undersökning med att i slutordet konstatera att informanternas berättelser ”pendlar mellan ett synliggörande av vardagens familjeliv och av en familjebild som de själva vill se”. Nyckelord är familj, familjekonstruktion, rit, ritual, jul.

Mari Lind: *Variksensaappaista skeittareihin – Kuuliaisuudesta kulutukseen. Lasten jalkineet kulttuurin kantajina. (Från knäppkängor till skejttartossor – Från hörsamhet till konsumtion. Barnskor som kulturbärande.)* Jyväskylän yliopisto, Historian ja etnologian laitos, etnologia. 179 s.

Skribenten är utbildad skomakare och hon har byggt upp museiutställningar i Vapriikkis skomuseum och deltagit i publicering av material om skor. Hon har mycket ambitiöst närmat sig sitt undersökningsämne, nämligen barnskon. Hon redovisar ytterst noggrant för barnskornas utveckling i Finland under 1900-talet. Föremålshistoriken skapar grund för följande skede av

analysen, där föremålsgruppen behandlas som kulturbärande element. Utgångspunkten har varit att samhällets värderingar återspeglas i dess materiella kultur. Via barnskorna och diskussionerna om dem försöker författaren utläsa hur de vuxna under olika tidevarv förhållit sig till barn. Från att i agrarsamhället betraktats som arbetskraft och säkerställande av trygghet på ålderdomen för föräldrarna, betraktas barnen i slutet av århundradet inte mera som små vuxna, utan som de främsta konsumenterna inom resp. familj. Man skaffade skor åt barnen för olika ändmål. Nyckelord är barn, skodon, föremålsforskning, kulturbärare, kulturella modeller, värderingar, attityder.

Jussi Luoma: *Kustaa Lammi ja puukot. (Kustaa Lammi och slidknivarna.)* Turun yliopisto, Kulttuurien tutkimuksen laitos, kansatiede. 113 s.

I denna avhandling redovisas för en finländsk hantverkares livsverk. Det handlar om Kustaa Lammi i Kauhava i Österbotten som var den sista inom en släkt att tillverka slidknivar, ”puukko-knivar”. Författaren redogör också för slidknivens utveckling från järnåldern till idag. Materialet har dels insamlats via deltagande observation inom familjen Lammi och dels utgörs det av hantverkarens egna opublicerade hågkomster samt av intervjuer. Ämnet för avhandlingen är sålunda traditionellt etnologiskt. Författaren har också dragit paralleller till tillverkning i andra nordiska länder. Det är fråga om en deskriptiv framställning utan djupare teoretiska utgångspunkter. Att ämnet är aktuellt visar t.ex. en artikel i Hufvudstadsbladet 2.2.2008 där man diskuterar hur en slidkniv från Kauhava hamnade i John F Kennedys arbetsrum. Denna kniv hade tillverkats av Lammis konkurrent i Kauhava Iisakki Järvenpää. Nyckelord är slidkniv och föremålsforskning.

Annukka Saari: *Kadonnutta näyttämöä etsimässä. Oman työväentalon merkitys Järvenpään Työväenyhdistyksen toiminnassa. (Sökandet efter den försvunna scenen. Det egna arbetarföreningshusets betydelse för Träskända Arbetarförenings verksamhet.)* Helsingin yliopisto, Kulttuurien tutkimuksen laitos/Suomalais-ugrilainen kansatiede. 90 s.

Författaren har som beställningsverk skrivit en historik om Arbetarföreningens i Träskända föreningshus. Hon hade dock som ambition att göra en djupare analys för sin avhandling pro gradu om samma ämnesområde. Undersökningar av föreningar hör till ett mera traditionellt ämnesområde inom etnologin och här ser vi ämnesområdet behandlat ur en ny synvinkel, nämligen genom att se på föreningshuset via minnesmaterial och genom att granska vilka betydelser användarna gav det. Betydelserna stiger fram via olika evenemang som användarna berättar om, bl.a. olika kultur- och bildande evenemang. Nyckelord är föreningsverksamhet, politisk aktivitet, arbetarforskning, vardag, minneskunskap, upplevelse.

Sari Östman: *Avaudutaan arjesta. Suomalaisnaisten Internet-elämäjulkaiseminen ja maskuliinisuuden esittämisen keinot. (Frigörelse från vardagen. Kvinnors levnadspublikationer på Internet samt deras sätt att skriva om män och uttrycka maskulinitet.)* Turun yliopisto, Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitos, Kulttuuriperinnön tutkimus. 25 s.

Denna avhandling representerar ett relativt nytt ämnesområde inom etnologin. Den första delen redovisar för utvecklingen av levnadspublikationskulturen i Finland och de betydelser skribenterna ger dem. I den andra delen granskar författaren kvinnliga skribenters sätt att skriva inlagor på Internet och exemplifierar med hur kvinnorna skriver om män. Hon använder sig bl.a. av

ett kvinnovetenskapligt angreppssätt. Hon skapar en ny terminologi och benämner kvinnornas texter "elämäjulkaisu", dvs. "levnadspublikation". Hon kombinerar olika sorts källmaterial, teorier och metoder. De viktigaste betydelseerna för kvinnorna som skriver levnadspublikationer verkar höra ihop med skrivandet, offentligheten och förhållandet till läsaren. Nyckelord i avhandlingen är blogg, levnadspublikation, livs performance, genre, Internet, representation, genusforskning, den andre.

Sammanfattningsvis kan jag säga att upplevelsen av att läsa de bästa avhandlingarna inom ämnet etnologi i Finland var ytterst angenäm. Jag lärde mig mycket. På basis av de lästa verken kan sägas att den unga generationen etnologer är metodiskt och teoretiskt bevandrade, de behärskar skrivandets konst och de är inkomna i nyutkommen litteratur. Traditionella etnologiska ämnesområden, såsom undersökningen om föreningshuset i Träskända eller föremålsforskningen beträffande "puukko"-kniven eller barnskor, jul och julfirandet ur ett teoretiskt perspektiv likaväl som nya tvärkulturella ämnen som Internetforskning finns representerade. När jag försöker finna gemensamma nämnare kan jag nämna att de teoretiska referensramarna ofta upptar "betydelser", dvs. man undersöker vad ett fenomen betytt för att fördjupa en studie som tar sin utgångspunkt i t.ex. julen, ett föreningshus, barnskor eller bloggar. En ytterligare reflektion jag gjorde är att de flesta skribenter – med undantag av föreningshusskribenten som gjorde ett beställningsverk från början - verkar ha eller ha haft en personlig relation till det undersökta objektet. Jag brukar också ofta som ett råd till gradu-skribenter ge det, att man ska tycka om det man skriver om. Det verkar dessa unga etnologer ha gjort. Jag drar också slutsatsen att etnologin i Finland verkar må bra!

Jag funderade länge på vilka kvaliteter som jag skulle lyfta fram som de viktigaste vid valet av årets avhandling pro gradu. Skulle det vara de teoretiska synvinklarna, formen och framställningen, innehållet eller skribentens beläsenhet? Skulle jag betona ett mera traditionellt ämnesområde inom etnologin eller en avhandling med nya kanske tvärkulturella infallsvinklar? Varje avhandling har sina kvaliteter. Ett val som detta blir ju dock subjektivt. Till slut valde jag dock att satsa på den jag ansåg mest helgjuten till både empiri, teori och framställning och som samtidigt representerar ett relativt nytt ämnesområde, men med nya och tvärkulturella infallsvinklar, nämligen Sari Östmans avhandling som är både välskriven och intressant. Jag ser fram emot att läsa den följdforskning som författaren själv låter ana att är på kommande.

SUMMARY

The Pro Gradu Thesis in Ethnology Award for 2007

I truly enjoyed reading the best Pro Gradu Theses in Ethnology in Finland. Judging by the dissertations I read, I am convinced that the young generations of ethnologists are methodically and theoretically competent, master the art of writing and are very familiar with contemporary literature.

Traditional ethnological fields such as research on club premises or object research on the "puukko" knife or children's shoes; Christmas and the holiday celebration from a theoretical perspective; and new cross-cultural subjects such as Internet research, are all represented among the dissertations. When I try to find common denominators I see that the theoretical framework often include "meanings", i.e. one explores the meaning of a phenomena in order to deepen a study that sets off examining Christmas, club premises, children's shoes or online blogs. Something I also noticed is that many writers seem to have a personal relation to the object they have researched. I often advice Pro Gradu writers to write about something they like, and these young ethnologists seem to have taken this advice to heart. I draw the conclusion that the Finnish ethnology seems to be doing fine!

Each thesis has its own qualities. My choice of preference is of course subjective, but I chose to go

with one that demonstrates proof of empiricism, theory and presentation and at the same time represents a relatively new area but with new cross-cultural angles of approach, namely Sari Östman's dissertation on women's online publications of life. I look forward to reading the follow-up research that the author hints is to come.